

тишинама, „Звезда га звезди искром додаје“ у раскошним и тихим звезданим ноћима. И на крају, тај поглед драгане осут звездама “из давнина благослов” песнику дарује.⁴⁹³

У песми *Горско језеро*⁴⁹⁴ где је увир горских извора, долазе звери да пију воду, виле да се купају, те утве златокриле:

“Ту звезде долазе да се огледају.

Понека се омакне и падне.”

Горско језеро Димитријевић приказује као огледало свемира, где и јутра долазе росу да захвате, а ноћи да нађу свој мир. У њему звезде се огледају у самопрепознавању и магијски залазе у царство обрнутости. Нека звезда се при том огледању, пратећи осу светлости, омакне и падне. И тамо где падне “никне водени цвет” који оличава читаву васељену и човеков микрокосмос, а врбе што симболизују зачарано дрво посвећено богињи месеца, нагињу се да “чују његову причу”, дочарава нам песник ту мало необичну космичко-поетску слику звезде падалице или метеора. Лирски трептаји звезда симболички се додирују и преплићу са васељенским светилима, са етеричном судбином, фолклорним, *прошлим*, звездозорним (*давне зоре*), уз Миланове астралне персонификације.

Певање о Сунцу

За експлицитну поетику Сунца песника Димитријевића је занимљиво што за научно-популарни прилог⁴⁹⁵ о овој звезди, као мото узима стихове Смиљане Ђуровић: “... живимо само зато што нам је у венама сунчана светлост / опомињем вас”, који су нашли места и у антологији *Космички*

⁴⁹³ Приликом сарадничког прочитавања разматрања песме *Поглед из давнина* Милан је осетио потребу да аутопоетички промисли и студијско-поетски домисли шири контекст онога што га је надахнуло за напред анализирани стихове: *Загледаност у звезде је својеврсни поглед у Прошлост; јер због коначне брзине светлости она је са њих кренула према нама пре онолико времена колико су светлосних година удаљене; односно, песнички, на звездама је, када их данас видимо, магновена копрена неке давне зоре из времена када је њихова светлост кренула према нама. Исто тако, ако би нас неко можда гледао са удаљене звезде довољно снажним инструментом, видео би Земљу и догађаје на њој у оном тренутку када је светлост са наше планете кренула према њему. Слично песнику Енценсбергеру, запитаном: међу којим звездама данас лута поглед астронома Месџеја о коме надахнуто пева (кога у време писања ове песме нисам познавао, али су ми биле знане основе науке о природи), и ја у астралним просторима тражим поглед који је ка звездама управља нека лепотица из прадавних времена, а који можда још незнано лута васељенем, па је неко тамо евентуално може видети... Из овог Милановог аутопоетичког фрагмента се недвосмислено јасно види како стваралачки прожима научно студијско и лирски имагинативно (23. мај 2010).*

⁴⁹⁴ М. С. Димитријевић, *Песме*, стр. 55.

⁴⁹⁵ М. С. Димитријевић, *Наша звезда Сунце*, (3. вршачки астрономски сусрети), *Геа*, годишњи билтен Природњачког друштва, Вршац, 2003, 3, стр. 25.

цвет.⁴⁹⁶ Следећи наведену опомену поетесе, наш научник и песник се пита: шта би се догодило када би Сунце изненада нестало са неба. И на то питање одговара једном апокалиптичном поетском сликом и визијом: “Земља би утонула у мрак, који би једва разгртала слаба светлост звезда”. Тада би се угасили Месец и друге планете, пошто оне светле захваљујући одбијеној Сунчевој светлости; реке би, супротно животној и поетској представи из *Књиге проповедникове*,⁴⁹⁷ “престале да теку, ветрови да дувају, а океани би се заледили све до дна”. Потом би гасови из атмосфере почели страхотно да се трансформишу у течност, а онда да се смрзавају, и то све док “огроман ледник од смрзнутог ваздуха не би прекрио беживотни свет, на коме би температура била нешто виша од апсолутне нуле”.⁴⁹⁸ Ова стравична слика, напомиње Димитријевић, не би требало да застраши него да метафорично и упечатљиво покаже “шта нама Сунце значи и колико зависимо од њега”. А Антон Павлович Чехов, кога је Милан радо читао, добро примећује: да када сунце сја “и на гробљу је весело”.

Слојевита и вишезначна симболика сунца провлачи се кроз више песама Милана С. Димитријевића и засветли, а понекад и у пуном сјају сине, у сваком од шест циклуса. У првом делу подуже песме о Икару, на пример, присутна је светлост сунца у лирско-метафоричном преплету са небом и звездама. У певању о граду у наредној песми *На рушевинама града*, такође, затрепери Сунце заједно са звезданом пеном на биљу. У последњем циклусу *Видарица времена* обасја „озар сунца“ које сјаји и у другим бројним Димитријевићевим стиховима. Сунце је тако сплет разигране светлости; оно је крв и сок што се претаче у биље. Али песник истовремено види и прерану смрт сунца на крововима; а у песми *Ноћи* крик сломљених крила пева сунцу.

У *Икару* песнички субјект “обрастао у небо”⁴⁹⁹ види како се “дуж груди напуклих од бескраја” таласа простор. Простор је ту артефакт песниковог запажања и креативног мишљења. И он користи прилику да у том контексту, након лирске слике о миловању ветра “удовима”, изложи део своје поетике путовања:

„једини скитник и потуцало
на путевима без одјека“

Иначе наш песник који свој субјект преобликује и у немирника Икара, велики је друмовник и узносити светски путник, са изграђеном имплицитно-лирском и експлицитном поетиком путовања Земљиним шаром, као и по духовно-астралним просторима.

⁴⁹⁶ С. Ђуровић, *Опомена*, у књизи *Космички цвет*, стр. 31.

⁴⁹⁷ “Ветар се на југ креће, на север окреће, па се опет обрће и обртања своја вечито понавља... Све реке у море теку, а море никако да се препуни; и оне и даље теку куд су текле.” — *Библија — Стари и Нови завет*, Будућност, Нови Сад, стр. 442.

⁴⁹⁸ М. С. Димитријевић, *Наша звезда Сунце*, стр. 25.

⁴⁹⁹ Исто, стр. 32.

„Пружио сам руке
да пехар светлости уснама принесем
чинио ми се да дирам шакама Сунце...“

Две пружене руке су истовремено софија и динамика: мудрост и делање. А због положаја — пружене — оличавају добродошлицу, јер треба да благословени пехар светлости принесу уснама. Тај величански пехар симболизује васељенску просторност и једну врсту духовног тријумфа. Док додир Сунца шакама упућује на животодавну моћ што долази са зрачних небеса.

У помало интимистички озраченом певању о “видарици времена”, Димитријевић складно укључује вишезначну симболику Сунца. Пошто је суптилно поменуо питоме сенокосе на којима су “ватровале” булке, вешто дочарава стасити хрст што укоренен у преплодну земљу:

„блажио је озар Сунца
И твој слаповити додир
док смо тражили ускрснуће“⁵⁰⁰

Животворни “озар Сунца” се у овим стиховима стапа са слаповитим додирима, на путу до ускрснућа. Сунце се појављује као поетски симбол ускрснућа и поновног рађања да би овековечило један трен узајамних предавања, што је “уздан” у време (“очуван до увек”). Као да они што се предају у љубави — упијају сунчеву есенцију попут зрневља сунцокрета. Сунце је у овој поетској визији, заједно са хрстом, упоришно стабло живота што се поистовећује са зрачним “озаром”. У српској фолклорној традицији хрст је скоро свето стабло па су стародревни примерци имали култни смисао. То је Димитријевић знао још од раног детињства и првих сусрета са горостасним хрстовима „записима“, са усеченим (или прислоњеним) крстовима уз њихова дебла.⁵⁰¹ Виђење и снажан доживљај једног таквог огромног храста што је од тада затрајало у њему, овде се уобличио у сугестивну поетску слику моћног и узвишеног храста, који сада дуговечношћу и висином у духовном и моралном смислу, блажи обасјање и радост Сунца љубави. Али истовремено и слапова нежних интимистичких додира на путу до лирско-осећајних ускрснућа.

У краћој песми без наслова сунце се у пуном сјају јавља у сплету (песникова одредница) кише, дуге и вечности.⁵⁰² У почетним стиховима киша се придружује симболици дуге и светлости. Она је често оличење родности, плодности као и духовног откривења:

⁵⁰⁰ Исто, стр. 80.

⁵⁰¹ У одељку *Поезија и поетика путовања* описан је први Димитријевићев сусрет са величанственим хрстом — “записом” у селу Братмиловцу код Лесковца, на југу Србије. О том храсту су се испредале свакојаке чудесне приче које су разгоревале песничку имагинацију.

⁵⁰² М. С. Димитријевић, *Песме*, стр. 53.

„Киша
Сплет разиграних капи“

Она као божански благослов силази разиграним капима очишћења, блаженства и родности. У старогрчкој митологији први божански пар били су Небо и мајка Земља. При том Небо, које обгрљује Земљу, оплођује је кишом што је на њу шаље, односно, како пева грчки трагичар Есхил, кога је Димитријевић читао у младалачким данима: “Киша, падајући с неба, обременује земљу, те ова рађа биле и жито за човека и звер.”⁵⁰³

Дуга, је пак чаровити мост што спаја небо и земљу и представља сусретиште и стедиште овог света и рајских предела, у Димитријевићевом певању је „сплет распеваних боја“. Она је зраковита афирмација светлости и својеврсна небеска слава, али и преображење, па и означавање различитих стања свести. Док је Сунце „сплет разигране светлости“, који овде симболизује универзални принцип у манифестацији, као и нови живот. Та разиграна сунчева светлост је првостворена и има моћ да разгони силе таме и зла, па је и извориште свеколике доброте. Зато Милан с посебном радошћу пева о Сунцу као животодавном небеском светлилу, које и у староруском пантеону има истакнуто место.

Замамна светлост и лепота Месеца

Милан С. Димитријевић у неколико махова пише студијски, научно-популарно и публицистички⁵⁰⁴ о Месецу, док га много чешће помиње у контексту бројних написа и прилога из астрономије, космологије⁵⁰⁵ и др. У тим студијским и популарним текстовима захвата и додирује и нека експлицитно-поетичка питања космичког у својој поезији.

Студијски прилог о Месецу⁵⁰⁶ започиње подужим цитатом узетим из текста Камија Фламариона, који је у много чему подударан са његовим лирским и поетичким представама о Месецу. Димитријевићу као астроному је прихватљив па можда и присан Фламарионов метафоричан исказ да је светлост Месеца била прва астрономска светлост. Наука је, пише даље Фламарион, “почела обасјана његовим сјајем и од столећа до столећа, освајала је звезде и безмерна пространства космоса...” Наш песник доста често пише о далеким, бескрајним и бесконачним космичким и астралним просторима којима је и лирски-емотивно обузет.

⁵⁰³ Е. Теодосију, В. Н.Маниманис, М. С. Димитријевић, П. З. Мантаракис, *Геа, Уран, Хелиос и Селена – Три главна небеска тела и небо у старој грчкој космогонији*, Зборник радова конференције *Развој астрономије код Срба VI*, Београд, 2011, стр. 585-603.

⁵⁰⁴ М. С. Димитријевић, *Друга страна Месеца*, „Школарац“, 1998, III, 24.

⁵⁰⁵ Проф. др Милан Димитријевић, *Границе космологије*, „Свест“ (Conscientia), часопис за проницање у тајанство свести, душе и твари, Стара Пазова, год. IV, бр. 10, стр. 58.

⁵⁰⁶ М. С. Димитријевић, *Месец, Васиона*, 1992, XL, 2, стр. 30-36.